

Register.

	Side.
Et skifte 1760 i Melbalde i Jexen.	1
Ind Boen.	2
Kaaber.	2
Messing og Thin.	2
Jernfang.	2
Træe Vahre.	2
Sænge Klæder.	3
Den Afdødes gang Klæder.	4
Ud Boen.	5
Bester.	5
Fæmon.	5
Faar.	5
Sviin.	5
Vogn og Ploug Redskab.	5
Opgørelse.	6
Rasmus Stephansens Fæstevrev, Adslev.	8
Skifte efter Thøger Olufsens Kone, af Bering.	10
I den wæstere Stue.	10
I den lille Stue.	11
Bæster.	13
Fæe Creaturer.	13
Wong Redskab.	14
Opgørelse.	14

	Side.
Afkald efter Gaardmanden Afgangen Thøger	
Olufsen i Berring.	18
Stamtavle over de gamle i Adslev-Slægten.	21
I Ufredstider.	25
Hjelmslev Herred.	26
Udi Framlev Herred.	27
Ning Herred.	27
Hjelmslev Herred.	27
Skanderborg Birk.	28
Framlev Herred.	28
Ning Herred.	28
Smaatræk fra 1864.	29
Stemningen ved krigens udbrud.	31
Befolkningen forberedte sig paa Invasionen.	32
Fra Gram i 1864.	33
Tyskernes Ankomst til Bering.	35
Tyskerne i Dørup.	38
I Gram under Indkvarteringen.	40
Da Peder Rasmussen bankede Tyskeren af.	41
Aftægtsydelse 1840`erne.	46
Aftægts-- Contract.	46
Lidt om gilderne i det gamle Adslev.	52

Et Skifte 1760 Meldballe i Jexen.

Anno 1760 den 10. oktob. Indfandt sig Kongelig Mayst.s Cammerraad og Regimentsskriver Niels Moldrup som Skifteforvalter, Paa Rettens vegne allerhøjsbemelte Kongl. Mayst. Birkedommer Doctor Juris Friderich Carl Muncheberg med 2de tiltagne uvillige mænd Dines Simonsen og Peder Povelsen begge Jexen udi Stærboen efter Rytter Bonden afgangne Søren Rasmussen ibdm. , sammestæds, Skifte og Deeling at foretage og tilendeføre imellem hans efterladte Arvinger Enken Johanne Marie Pedersdatter, og Hendes med den afdøde udi Ægteskab sammen auflede 5 Børn som er Rasmus Sørensen 20 Aar Peder Sørensen 10 Aar Kirsten Sørensdatter gift med Niels Hansen Gaardmand i Jexen Anne Sørensdatter 18 Aar gammel tien i Stiær Giertrud Sørensdatter 12 Aar hjemme ved Stædet – derved iagttages hans Kongl. Mayst. Forordning om Ryttergodset paa den eene samt Credi ex Debitorer og Arvingernes Ret paa den anden Side. Ved skiftet var Tilstede Enken med antagne Lauvæрге Mads Laursen, Jexen saa og som Formynder, nemlig Moderbroderen Peder Nielsen Gaardmand i Stiær for 2de Sønner og for Døtrene fornævnte Niels Hansen, Jexen. - Udi anførtes hos og overværelse Stærboets forhen registrerede og vurderede Formue til Skifte og Deeling er bleven foretagen og forrettet som følger.

2.

2.

Ind Boen.

	Rd.	Mk.	Sk.
Kaaber.			
1. Brøgkiedel	8	”	”
Messing og Thin.			
1. Kiedel	2	5	”
1. Dito lysestage	”	1	”
2. Tintallerkener	”	2	4
Jernfang.			
1. Jern Gryde	1	”	”
1. Ildske og Klemme	”	”	”
1. Pande og Can Rist	”	”	”
2. Øxer	”	”	”
2. Naure og En Baandkniv	”	”	”
1. Sauge	”	”	”
Træ Vahre.			
1. Fyhr Bord med Foed	2	2	”
1. Dito Eske Bord	”	3	”
1. Sængestæd af Fyhr med omhæng	1	3	”
1. Dito Ligeledes	1	2	”
1. Fyhr Skab	3	”	”
1. Mindre Dito	”	3	”
1. Egekiste	4	”	”
1. Dito	1	3	”
1. Dito Skrin	”	3	”
1. Dito	”	2	”
1. Syeskrin	”	”	8
1. Egesyoel	”	1	8
4. Dito	”	1	8
1. Egekar	1	1	”
1. Dito	”	5	”
1. Vand Tønd og 2 smaa Bøge Kar	”	1	”

3.

3.

	Rd.	Mk.	Sk.
1. Egeballie	”	1	”
2. Halv Tønder	”	5	”
1. Skieppe og fierdinger	”	2	”
2. Spande og 2 Stripper	”	1	8
2. Kierner	”	2	”
1. Del Lægen og 13 Staukar	”	4	”
3. Solde, 1 Selde og Drifte Trug	”	1	8

Sænge Klæder.

1. Blaastribet olmerdugs Dyne	2	4	”
1. Dito	3	”	”
1. Dito	1	2	”
1. Blaastribet Bolster Dyne	2	”	”
1. gl. Dito	1	”	”
1. Dito Bolster	2	”	”
1. Vadmels Dyne	2	”	”
2. Dito	1	3	”
1. gl. Dito	”	1	8
3. Blaastribet Hoved Dyner	2	2	”
4. Dito	2	1	”
1. pr. Hørgarns Lagener	”	5	”
1. pr. Blagarns Dito	”	5	”
1. pr. Dito	”	4	”
1. pr. Dito	”	1	8
1. Hørgarns Pudes wahr og Haandklæde	1	”	”
1. Dreiels Dug	1	1	”
1. pr. Hørgarns Skiorter	1	”	”
1. pr. Blagarns Dito	”	4	”
4. Halsklude	”	1	8

4.

4.

Dend Afdødes gang Klæder	Rd.	Mk.	Sk.
1. Blaar vadmels Kioel	2	4	”
1. Rød Klæde Trøie	1	”	”
1. Skind Trøie	1	1	”
2. gl. vadmels Dito	”	4	”
1. pr. Skind Buxer, 1 pr. Lærreds Dito	”	5	8
1. Stribet Brøstdug	”	3	”
3. par Strømper	”	2	4
2. Hatte og 1 Hatte Slaug	”	4	”
1. Vat Hue og 1 pr. Vanter	”	1	8
1. pr. Skoe	”	2	”

		5.
Ud Boen.		
Bester.		Rd. Mk. Sk.
1. Sort blisset Hæst,	8 aar	12 ” ”
1. Dito	9 aar	10 ” ”
1. Sort Hoppe,	5 aar	12 ” ”
1. Dito	6 aar	9 ” ”
1. Dito	13 aar	4 ” ”
Fæmon.		
1. Broget Koe	5 aar	5 ” ”
1. Sort Dito	5 aar	4 4 ”
1. Dito	9 aar	4 ” ”
2. Qvier	2 aar	2 4 ”
1. Stud ungnød	3 aar	4 ” ”
2. aarings Kalve		3 ” ”
1. Dito mindre		” 4 ”
Faar.		
7. Stkr. Med Lamb		7 ” ”
Sviin.		
4. Støcker		4 4 ”
Vogn og Ploug Redskab.		
1. Træ Vogn		4 2 ”
1. Dito		3 2 ”
1. Ploug med Behør		1 ” ”
2. Harvre		<u>1 ” ”</u>

Thi beløber Stærfboetz Formue 164 Rd. 5Mk.
4 Sk.

6.

6.

Foranførte Samtlige tilstedeværende erklærede paa tilspørgende dem indet videre at være bevidste Boet til beste at beregne end hvis allerede beskrevet og anført er.

Derimod

Kongelig Mayst. Fordringer og ordinaire Udgifter, som til Stædest Conservation saaledes bør udtages.

Bygningen bestaaende af 36 Faghuus sammes Brøstfældighed efterseet og paa skønnet til reparation at vil medtage i Ringeste 16 Rd. 2 Mk.

Til Besætning og Plougens Drift

4. Bæster a 10 Rdlr.	40	—	”	—
3. Kiør a 5 Rdlr.	15	—	”	—
4. Ungnød a 3—2 Mark	13	—	”	—
6. Faar a 4 Mark	4	—	”	—
Vogn Ploug og Harve med tilbehør	10	—	”	—

Indauflingen efterseet og eragtet, at af samme kand indrettes behøvende Føde og Sæde Korn, hvorføre ei noget til Besværing bliver at anføre, ligesom ikke heller noget i saa maade til Indtægt er beregnet.

Summa Kongl. Mayst. Fordringer 99 Rd. 2 Mk.

Bortskyldig Gield blev hverken fordret eller angiven.

Liquideret Boet Formue 164 Rd. 5 Mk. 4 Sk.

Imod

Forestaaende Besværing	99	—	2	—	”	—
Bliver til Deeling	65	Rd.	3	Mk.	4	Sk.

7.

7.

Hvoraf Enken efter Loven tilkommer som er
det halve. 32 Rd. 4 Mk. 10 Sk.

Og det øvrige

De 2de Sønner og de 2de ugifte Døtre siden
Niels Hansen paa sin Hustrues vegne Erklærede
forlods at have nydt, da hun med ham kom i
ægteskab, mere til udflyening end hvad hun nu
herved kunne tilfalde, altsaa tilkommer hver af de
2de Sønner 10 Rd. 5 Mk. 8 2/3 Sk. og

Hver af De toe Døtre 5 Rd. 2 Mk. 12 1/3 Sk.

Samme Børnes tilfaldene Arve Parter bliver
fremdeles i Boen under Formynderens paaagt og an-
svar, Renstes Løbestaaende, indtil de naar den
alder og kommer i de omstændigheder
modtagelsen dem kand og maa betroes, hvorimod
Moderen lover at behilpe dem efter ald formaaende
i sær de 2de yngste som mest er trængende til
hendes hielp.

Enken erindres hernæst om Bygningen,
Besæt-ningen og sammes tilhørende Inventarium
dets forsvarlige Istandsættelse og forbedring,
hvilket hun efter Pligt lover, medens hun ved
Stædet forbliver. Betaler i øvrigt dette Skiftes
Bekostning, hvorfor ingen anførsel er skeet saa og
om noget Beviesslig giæld skulle opdages, og
saaledes for alt hvad dettes Behandling maatte
vedkommende Skifte Forvalteren at holde Kraves
og Skadesløs.

Hvorimod Stærfboets Registrerede og
Wurderede Formue hende igien til lovforsvarl.
Behandling er anbetroed.

Saaledes passeret og tilgaaed bekræftes med
vore Hænders underskrift paa Skifte Stædet i Jexen
ut supra.

Rasmus Stephansens Fæstebrev, Adslev.
(udskrift af Skanderborg Rytterdistrikts
Sessionsprotokol 1714 – 26.)

”Adslev By og Sogn. Rasmus Stephansen begiær paa hans Fader Stephan Nielsens Gaard som han formedelst Alderdom og Svaghed afstaar. Møder begge for Sessionen, Bygningen bestaar af 20 Fag Huus Slet ved Magt, til Besætning findes 3 Bæster, 2 Kiør, 1 ungnød, 6 Faar, vogn og ploug Redskab samt Sæde Korn, Staaende i Land – Maal – Matricul for 2 Tdr. 2 Skp. 3 Fdk. 1 alb, redocerit til 1 Td. 7½ Skp. Samt af Boerup ødegaards Jord 4 Skp, reduceret Hartkorn.

Resolution: Stedet er ikkun ringe og i en slet Eign beliggende, tilmed Faderen og Moderen nyder Ophold ved Stedet, altsaa kand Sønnen ey give mere i Fæste end 4 Rdlr.”

Derefter udstedes følgende Fæstebrev til Rasmus Stephansen paa gaarden Matr. 3 i Adslev (nu Dortheasminde):

”Paa Hans Kongelig mayst Voris Allernaadigste arve Konge og Heris Vegne have vi sted og fæst, Saasom vi og hermed Stæder og fæster til Rasmus Stephansen hans faders Stephan Nielsens gaard i Adslef som hand formedelst alderdom og Svaghed til ham afstanden haver. Staar i Landmaaling for 2 Tdr. 2 Skp. 3 Fdk. 1 alb. og i Krigsjorde-bogen reduceret til . . . Hartkorn samt af Boerup ødegaard 4 Skp. reduceret Hartkorn Hvoraf han til indfæstning betaler formedelst Stedets Ringhed og at hand og hans Forældre med lifs ophold ved stedet skal forsyne ikkun fire Rigsdaler, som Regimentsskriver Christian Gyberg oppebærger og hans Kongl. mayst. Allerunder-

2. 9.
danigst till indtægt beregner. Bygningen bestaar af
20 fag huus Slet ved magt, og til Besætning findes
3 Bæster, 2 Kiør, 1 ungnød 6 faar, vogn og ploug
Redskab samt Sædekorn, som Stedse till Inven-
tarium ved Stedet forbliver, og Rasmus Stephan-
sen til sig annammer mod Vilkor ey alene dertil at
være ansvarlig mens endog Biugningen at forbedre
og Besætningen i forsvarlig stand Vedligeholde,
Skatter og udgifter i rette tiide og paatilbørlige
Steder at Erlægge og Clarere. Bevise sig hørig og
lydig imod alle dem som paa hans Kongl. mayst.
Vegne over hannem haver at befale, samt rette sig
efter lovene og forordningerne, saa maa atter
bemeldte Rasmus Stephansen omrørte niude bruge
og i fæste beholde hans ilfs tiid, om hand
forskrifne i alle maader efterkommer.

Datum Rytter Sessionen Schanderborg Slot

19 Juny 1715.

JÜRGEN GRABOW. N. NISSEN.

C. K. Gyberg.

Rasmus Stephansen var vistnok først gift med
Maren Rasmusdatter. Hun døde 1750, og han
giftede sig da 1751 (?) med Karen Thøgersdatter,
Datter af Thøger Olufsen i Bering. Som Eks. Paa
et Skifte m. m. I de Tider anføres her Registrering
og Afkald efter Thøger Olufsen. Denne
Registrering viser tillige, hvad der i Regelen
fandtes af Ejendele i en almindelig Fæstegaard.

Skifte efter Thøger Olufsens Kone, Inger Andersdatter af Berring.

Anno 1741 Torsdagen d. 12 Augusty er indfunden sig paa Højødle og velbyrdige Hr. Justitz-Raad til Constantinsborg Hans Weigne Ridefogden Peder Thomsen fra bemeldte Gaard i Stærboen udi Berring By efter Thøger Olufsens Begering med udtagne 2de Worderingsmænd Nafnlig Jens Jensen og Rasmus Nielsen begge her af Berring for at forrette Registrering og Wordering Sampt Skifte og Deling efter Hans Kone Slg. Inger Andersdatter mellem hendes efterladte Mand paa den ene side og deres i Ægteskab sammen suflede Børn som er en Datter Giertrud Thøgersdatter 13 aar og for Rum tid siden i Herren Hensoved, En Datter Maren Thøgersdatter 11 Aar. Paa hendes Weigne som Wærge og formynder indfandt sig hendes Slg. Moders Broder Rasmus Andersen af Edslef. Nok en Datter Karen Thøgersdatter 7 Aar. Paa hendes Weigne som Wærge og Formynder mødte Moders Broder Michel Andersen Her af Byen, blev saa foretagen Registrering og Wordering udi deres her nævnedes overværelse som følger.

I den wæstere Stue.

	Rdl.	Mrk.	Sk.
1. fur bordblad med Eege foed	1	2	”
1. aatte kandtet Eske Bord	”	3	”
6. Træstole	”	4	”
1. gl. Fur Skab med Nøgel og Laas	1	4	”
1. gl. Eege Kiste med Nøgel og Laas	1	2	”
1. fur kiste med Nøgel og Laas	3	”	”
1. fur Sænge Stæd med Himmel til	2	4	”
1. blaa Stribet omhæng til samme Seng	1	2	”
1. Hvid Strib. aalmerdugs Overdyne til samme Seng	3	2	”
1. par Blaarlærreds Lagner	”	4	”

2.

11.

	Rdl.	Mrk.	Sk.
2. Hovedpuder	1	”	”
1. Baalster underdyne	2	”	”
2. tin fade	”	3	”
2. Talerkener	”	1	”
6. Sten talerkener	”	”	6
1. gl. Hjul Rok	”	2	8

I den lille Stue.

1. gl. Fur Bord	”	2	8
2. gl. Furbenke	”	”	12
1. fur Skab med Nøgel og laas	1	”	”
1. heng Skab	1	2	”
1. fast Senge Stæd	”	”	8
1. gl. Aalmerdugs Overdyne	1	”	”
1. par blaarlærreds Lagner	”	3	”
3. Hovedpuder Worderet for	1	”	”
1. bolster underdyne	1	2	”
1. linned dito	1	”	”
1. fast Sengestæd	”	”	8
1. bolster overdyne	1	”	”
1. par blaarlærreds Lagner	”	2	”
1. bolster Hovedpude	”	2	”
1. linned underdyne	1	2	”
1. dito Ringere	1	”	”
11. træ talerkener	”	”	10
1. par Messing Lyse Stager	”	1	4
1. træ Lyse Stage	”	”	2
1. Jernpande	”	1	”
1. træ lægen	”	”	8
1. Jern gryde	”	5	”
1. gl. fur kandbenk	”	1	8

3.			12.	
		Rdl.	Mrk.	
			Sk.	
4.	smaa Glasse	”	”	4
1.	gl. Ryst	”	”	2
1.	gl. Kaaber-für fad	”	”	4
1.	Ildtang	”	”	6
2.	Skaarstens Kraage	”	1	4
1.	haalandsk Kruus m. tiinlaag	”	1	8
1.	træ Kande	”	”	4
1.	Kaaber Kiedel i grue	9	2	”
1.	mindre dito	2	”	”
1.	dito nok mindre	1	4	”
1.	Messing Kiedel	”	1	4
1.	Mindre dito	”	1	”
1.	lidet Eege Brøgkar	”	2	”
1.	Eege Saae	”	2	”
1.	stor Eege brøgkar	”	3	”
1.	Handkværen med sit behør	”	4	”
1.	bag Trug	”	”	6
1.	hell Tønde bruges til øll	”	2	”
1.	dito mindre	”	”	8
1.	liden Træbøtte	”	”	4
2.	løbe bruges til Meel og gryn	”	”	12
3.	Solle og en Selle	”	1	”
2.	lin Sække	”	1	”
2.	dito bedre	”	1	14
2.	læreds Sække	”	2	”
1.	spade til at grave med	”	1	”
1.	hache	”	”	10
2.	tørre Jern	”	2	”
12.	Mielk bötter	”	2	”
1.	liden ballie	”	”	6
2.	grønne Hynder	”	1	”
1.	Salmebog	”	”	12
1.	bedendes Kiæde	”	1	”
1.	liden dito bog	”	”	8
2.	øxer	”	1	”

4.

13.

	Rdl.	Mrk.	Sk.
1. mindre	”	”	4
Bæster.			
1. Brun Hæst 17 Aar	8	”	”
1. dito brun blæset 13 Aar	11	”	”
1. dito rød Hæst 9 Aar	12	”	”
1. sort blæset Hoppe m. Født 18 Aar	4	”	”
1. brun blæset dito 3 Aar	4	4	”
1. dito 2 Aar	5	2	”
Fæe Creaturer.			
1. Hvid blakt Koe 12 Aar	4	3	”
1. Sort hielmed dito 11 Aar	4	3	”
1. blakt dito 5 Aar	5	2	”
1. Sort hielmed Koe 9 Aar	5	”	”
1. Sort hielmed Kvie 2 Aar	3	2	”
1. Sort hielmed Stud Nød 3 Aar	4	”	”
1. dito Stud Nød 2 Aar	2	2	”
1. blakt hielmed dito 2 Aar	1	2	”
1. Kall	”	4	”
8. faar a St. 3 Mrk. 8 Sk. er	4	4	”
5. lam a St. 1 Mrk. 8 Sk. er	1	1	8
1. Soe med fire grise	1	2	”
4. smaa Polte	2	”	”
14. Grise a Stk. 12 Sk. er	1	4	8
1. baand Knif	”	1	”
1. Stoer Nauer	”	”	8
1. mindre dito	”	”	4
1. Skier Knif og Kiste	”	3	”
1. Høefork	”	”	6

	Rdl.	Mrk.	Sk.
Wogn Redskab.			
1. Wogn med haufiel leyer og aldt andet sit behør	6	”	”
1. dito Ringere	5	”	”
1. Plou med Drættetøj, Ploujern, Seyler og ald sit behør	1	2	”
1. gl. bag plou med Jern til	”	4	”
1. nye Harve	1	”	”
1. gl. dito Harve	”	2	8
1. gl. Slæde	”	1	8
2. bistader Worderet for	”	1	8

Blev saa Thøger Olufsen sampt Børnenes
Formyndere bespurdt om noget mere som Boen til
Indtægt kunde bereignes, hvortil de alle svarede ney de
ey vidste mere end hvad som nu er angiven og i pænnen
anført Boen til Indtægt. Summa Boens hele Indtægt
bedrager sig i alt 155 Rdlr.

2 Mrk. 10 Sk. Følger nu dend paa Boen hæftede
Besværing og udgift. Efter den Kongl. Mayst.
Allernaadigste lov og Forordning udtages til Gaardens
Besætning og Auflingsdriften.

Fiir Bæster a Stk. 10 Rdlr. er	40 Rdlr.
1 Wogn med Seele tøj og alt andet sit fulde behør	10 — —
1 Plou m. Jern og alt sit fulde Behør	5 — —
1 Harve	1 — —
Husenes Brøstfældighed som af Worderingsmændene blev efterset, siunet og taxeret at Reparationen som de paa paabehøves vil koste i nøyste.	24 — —

Siden hen i Boen er bestaaende 100 Rdlr. Boens Penge som Skiftebrevet af Dato 14 Juli 1725 næuner om formelder, og ikke endnu er gjort nogen Rigtighed for, da bliver Skiftet opsadt til dend 28 September førstkommende. Da Thøger Olufsen Skal være betænkt paa inden forbemeldte Tid Skiftet her i Stærboen igen skal foretages, at gøre Wellbaarne.

Herskabet / :Som oberformynder: / Rede og Rigtighed for samme Boens Penge, At saalunde i Dag er passeret og tilgaaed bekræftes at underskrefne.

Datum Skifte Stædet ut Supra. Peder Thomsen.

Som Formynder underskriver.

Rasmus Andersen, Michel Andersen.

Som Worderingsmænd.

Jens Jensen, Rasmus Nielsen.

Anno 1741 Torsdagen d. 28 September er Skiftet igen foretagen i Stærboen i Bering efter Thøger Ollufsens Kone Slg. Inger Andersdatter. Hvor da indfandt sig paa Højædle og Welbaarne Hr. Justitz-Raad Charisius til Constantinsborg Hans Weigne Riedefogden Peder Thomsen fra beemeldte Gaard tilligemed de foransatte tvende Worderingsmænd Naunflig Jens Jensen og Rasmus Nielsen begge her af Berring. Samme Dag og til bemeldte Tid mødte i Stærboen paa Maren Thøgersdatters Weigne hendes foransadte Morbroder Rasmus Andersen af Edslef som Wærg og formynder efter Loven og Karen Thøgersdatters Weigne som Wærg og formynder ligeledes hendes foransadte Morbroder Michel Andersen her af Byen, Blev saa Thøger Olufsen sampt Børnenes formyndere tilspurdt, om der endnu noget meere er som hendes Boe til Indtægt kunde bereignes Som hand ved den første forretning ikke just kunde Observere og uforvarende bleven forbigaaend hvortil

Thøger Olufsen saa vel som de tilstæde værende Børn og formyndere Svarede ney de ikke vidste rettere end hvad som ved den første Dagsforretning blev angiven og udi Pænen anført Boen til Indtægt. Endvidere blev Thøger Olufsen af Retten tilspurdt om hand er nogen Reede Penge bortskyldigt til én eller anden som her udi Skiftebrevet af de beholdne Midler frit til udgift kan bereignes end som de 80 Rdlr. som er tilgaaend paa Gårdens Brøstfældighed og dends Besætning, hvortil hand svarede at der ikke er nogen giæld som hand forlanger at Skal bereignes Boen til Udgift ikke heller nogen Mødte der noget hafde at fordre eller giælde, Alleene Thøger Olufsen fordrede sine Omkostninger at bereigne til udgift som var tilgaaet paa hans Sl. Kones Ligfærd og Begravelse som kostetialt 16 Rdlr. Hvad viedere Omkostninger med Papirer til Skifte Brevet og dets Salarium, Tjenestefolkenes Løn som nu Strax paa kom samt October qvartal med viedere var Thøger Olufsen begierendes at ikke af hans Boes Midler til udgift Skulle bereignes men love og sig til forpligtede at sligt i alle Maader Rigtig og Reedelig Skal vorde afgivet og betalt uden paa Anke, Summa Boens Udgift tildrager sig i alt 96 Rixdaler Leqvidation. Blev saa til Deeling mellem Thøger Olufsen og hans 2de Børn 59 Rdlr. 2Mrk. 10 Sk., hvoraf hand Self tilkommer efter Loven dend halve part som er 29 Rdlr. 4 Mk. 5 Sk., og Børnene den Anden halve part, Bliver paa Maren Thøgersdatters part 14 Rdlr. 5 Mk. 2½ Sk. Og paa Karen Thøgersdatters part 14 Rdlr. 5 Mk. 2½ Sk. Som de Saaledes arfveligen efter deres Sl. Moders Død bliber tilfalden, Hvilke Børne Penge Peder Thomsen Resolverde til sit Høyvelbaarne Herskabs Approbation til viedere uden udlæg i Boen at blive Bestaaende, der tilog Formynderne Blev tilholdt at have flittig indseende med saaledes som de i frem Tiden der for vil være

ansvarlig, at Boen alle Tiide bliver holdt udi Goed og forsvarlig Stand, Blev saa Thøger Olufsen Tilspurd om hand ved Gaarden vilde forblive og holde dend udi forsvarlig Stand samt svare og betale angivne Rigtig Reedlig som noget kunde have at fordre, forsiune sine Smaa U-Myndige Børn med Skiklig og Christelig opdragelse i alle Maader Hvorimod Børne Pengene til viedere Welbaarne Herskabets Approbation uden Rente bliver bestaaende, Paa Tilspurd svarede Thøger Olufsen, at han ved Gaarden vilde forblive og handle saaledes med dend og sine umyndige Børn at Gunstig Hosbunden ikke nogrn paa Anke af alt hvad som er tilførdt skal have eller efter Dags faae idet øvrige lover Thøger Olufsen samt Børnenes formyndere at holde Welbaarne Herskabet samt Peder Thomsen som Skiftet har forrettet for dette Skifte og alt hvad deraf kan dependere uden Kaus og Skadslidelse i alle optænkelige Maader, At dette Skifte Saaledes i ald Wenlighed paa alle Sider er Sluttet og tilendebragt bekræftes af underskrefne Datum Skiftetstedet i Berring ut supra.

Peder Thomsen.

Som Formyndere.

Rasmus Andersen, Michel Andersen.

Som Worderingsmænd.

Jens Jensen, Rasmus Nielsen.

(Skifteprotokol for Konstantinsborg gods 1741-62, Fol. 1.)

Afkald efter Gaardmanden Afgangen Thøger Olufsen i Berring.

Underskrevne Børn og Arvinger efter Afgangne Thøger Olufsen i Berring nemlig en Søn Oluf Thøgersen paa egne Veigne, Jens Pedersen af Adslev paa sin Hustrues Karen Thøgersdatters Veigne, Søren Mikkelsen i Kolt paa sin Hustrues Maren Thøgersdatters Veigne og Rasmus Ebbesen i Stier paa sin umyndige Datter Kirsten Rasmusdatters Veigne. Bekiender og tilstaar herved, at vi er venlige og vel forligte med hans efterladte Enke Maren Pedersdatter om dend Arv vi efter bemelte Thøger Olufsen kunde tilkomme saa vi herved een for alle og alle for een erklærer, at vi ei har vidre her fra Stedet enten i Fæderne eller Møderne Arv at Pretendere i nogen Maade men herved meddeler Enken og Stedets ny Fæstere hendes Søn Peder Thøgersen fuldkommen afkald og Qvittering. Ligesaa erklærer jeg Peder Thøgersen at være fornøjet for Fæderne Arv med Stedet og hvis jeg derved haver bekommet, ligesom og at give min yngste Broder Niels Thøgersen efter min Salig Faders Villie hvis Jeg ved Opholds Contract haver Lovet nemlig 80 Slettedaler med Seng og Kiste i sin Tid at Udrede.

Hvorned Enken med Børn og alle foranførte i alle Maader var fornøyet og saaledes Bliver dette med samtlige vore Hænders underskrift bekræftet, og som Stempeld Papier nu ei er ved Haanden bliver dette dermed Bilagt, som derefter hvor og naar forlanges, til Tinge maa læses og Protocolleres uden nogen Varsel at Give.

Berring Dend 23de Augusty 1770.

Paa egne Veigne.

Oluf Thøgersen.

Paa min Hustrus Veigne.

Søren Michelsen.

Paa min Hustrus Veigne.

Jens Pedersen.

Paa min Datters Veigne.

Rasmus Ebbesen.

Som Curator for den ældste og
Formynder for den yngste Søn.

Niels Nielsen.

Enken med Lavværge

Maren Pedersdatter, Niels Andersen af Edslef.

Til Vitterlighed efter Begæring underskriver

Ove Jensen, Jens I. R. S. Rasmussen.

(Skifteprotokol for Konstantinsborg Gods 1762-1814
Fol. 79.)

Rasmus Stephansen døde 24. Juni 1760, og Karen Thøgersdatter giftede sig 19. December s. Aa. Med Jens Pedersen at Stjær.

Ved Kongens Auktion 1761 købtes Adslev by under et af Conferentsraad Carisius, Konstantinsborg, for 85 Rdlr. pr. Td. Hartkorn, i alt 2262 Rdlr. 23 Sk., men samme Aar blev de Adslev Mænd dog Selvejere. Jens Pedersens Skøde er udstedt 24 September 1767. Han er altsaa den første Selvejer af Gaarden. 1786 el. 87 overtages den af Sønnen Peder Jensen, hvis Hustru Margrethe Rasmusdatter var Datter af Rasmus Rasmussen (Overgaard) i Mesing. De havde 12 Børn, hvoraf 4 døde i den spæde Alder, men syv Døtre og en Søn (den yngste) levede og blev gifte. Fra disse otte nedstammer Slægten. Peder Jensen døde 16. Marts 1850, men Margrethe døde først 5. Maj 1856 87½ Aar gl. – I Aarhus Stifts-Tidende, Onsdagen d. 4 Juni 1856 findes følgende om hende:

”Nylig døde i Adslev By, Hjelmslev Herred, Enken efter Gaardmand Peder Jensen, med hvem hun havde levet i et 65 (skulle være 63) Aarigt Ægteskab, i en Alder af 87½ Aar. Den afdøde afgav et sjældent Exempel paa et frugtbart Afkom; hun havde nemlig haft 12 Børn, af hvilke 8 endnu leve, 70 Børnebørn, 200 Børnebørnsbørn og 3 Børnebørns-Børnebørn, tilsammen 285, hvormange af disse, der endnu leve, er os ikke meddelt.”

Sønnen Jens Pedersen arvede Gaarden. Han var først gift med Dorthe Kirstine Mikkelsen af Adslev, og efter hendes Død giftede han sig med Maren Rasmussen Møller af Hørning. Den ældste Datter af andet Ægteskab Dorthea Jensen arvede Gaarden 1877 og var først gift med Anders Jørgensen af Yderup. Han døde 1884, og 13 Aar efter giftede hun sig med Lars Chresten Larsen Mølgaard fra Vinterslev. 1908 flyttedes Gaarden lidt uden for Byen. Den store smukke Gaard hedder nu ”Dortheasminde”.

Den gamle Gaard var ogsaa meget anselig. I det lange Bindingsværksstuehus var der store smukke Værelser, og i nogle af dem var der endog ”sammenstemmet” Loftbeklædning, Dette Hus var vistnok opført af Peder Jensens Fader i Lighed med Præstegaardens Stuehus, der er opført af Egebindingsværk 1762.

Stamtavle over de gamle i Adslev-Slægten.

Peder Jensen af Stjær.

I

Jens Pedersen,
Rytterbonde i Adslev,
Gift m. Rasmus Stephansens
Adslev,

Enke,

(?)

Karen Thøgersdatter.

af

I

Peder Jensen,
Selvejrbonde i Adslev,
gift m. Margrethe Rasmus-

Dørup.

datter af Mjesing,

Stephan Nielsen,

Rytterbonde i Adslev.

I

Rasmus Stephansen,
Rytterbonde i

gift 1m. Maren Rasmusdatter

--- 2m. Karen Thøgersdatter

Bering.

I

Thøger Rasmussen,
gift m. Ane Laursdatter i

I

1. Ane Marie,	Mjesing.
2. Ane Kathrine,	Melballe.
3. Karen,	Bering.
4. Ane Johanne,	Dørup.
5. Ane, Jeksen,	Stilling.
6. Voldborg,	Stjær.
7. Maren,	Bering.
8. Jens,	Adslev.

Stephan Nielsen, Rytterbonde i Adslev,
bebor Gaarden 1688.

Børn:

1. Bodil Stephansdatter, f. 1694, begravet 17. August 1768.
2. Rasmus Stephansen, Rytterbonde i Adslev, 1695, Begravet 7. April 1760, gift 1 med Maren Rasmusdatter (?) død 1750, gift 2 gang 1751 med Karen Thøgersdatter af Bering, f. 1719 død 14. Juni 1798.

Adslev Sogns Kirkebog indeholder følgende om Rasmus Stephansen:

”1760, 2 paaskedag (7 April) blev sal. Rasmus Stephansen begravet efter 2de Aars ustandne Sygdom udi hans Alders 65 Aar og 16 Uger. Liig Text over ham: Joh. 14 C., 14 V.” (Dersom I bede om noget i mit navn, vil jeg gøre det).

Denne optegnelse kan baade tyde paa, at han har været en gudfrygtig Mand, men ogsaa, at han har været en betydelig Mand, der bl.a. plejede Omgang med Præsten, Pastor Bloch, hvis Datter Marie ses at have været Fadder til Sønnen Thøger.

Rasmus Stephansen havde i første Ægteskab Sønnen Stephan Rasmussen, f. 1758 begravet 15. September 1766.

I andet Ægteskab:

Thøger Rasmussen, f. 2. Februar 1752, død 28. December 1832.

Giertrud Rasmusen, f. 1758, begravet 30. Marts 1760.

Karen Thøgersdatter var kun Enke i 8 Maaneder, saa giftede hun sig 19. December 1760 med Jens Pedersen af Stjær f. 1729, død 5. Maj 1797.

De havde Sønnen,

Peder Jensen, Selvejrbonde i Adslev, f. 30. November 1766 død 16. Marts 1850.

Adslev Sogns Kirkebog om P.J.:

”1766 Dom. 1mo Adventur (30. November) blev Jens Pedersens Barn af Adslev hjemmedøbt og kaldet Peder. Jordmoderen Maren Jensdatter af Bjertrup tilligemed Peder Hansen Basse og Peder Pedersen vare overværende og vidnede, at Barnet ej var frisk. Den anden Søndag i Advent blev det konfirmeret i sin Hjemme Daab og frembaaren af sin Moster Karen, tjenende i Hasselagger. Mandfaddere vare Mn. Grauer, Johan Andersen af Coldens Mølle, Jens Skoufoged, Rasmus Ebbesøn af Stiær. Qvindefaddere vare Anders Johansens Hustru og Datter af Stiær og Karen Madsdatter af Jexen.”

Peder Jensen giftede sig 30. Marts 1787 med Margrethe Rasmusdatter, Datter af Rasmus Rasmussen (Overgaard) af Mjesing. Hun var født 18. December 1768 og døde 5. Maj 1856.

Mjesing Sogns Kirkebog om Margr. R.:

”1768 Dom. 4de Adventus (18. December) blev Rasmus Rasmussens Datter i Mjesing fød om Aftenen og Tirsdagen derpaa hjemmedøbt og kaldet Margrethe. 2. Juledag blev hun konfirmeret i sin Hjemmedaab og blev baaret af sin Moster Ane Christensdatter. Mandfaddere vare Niels Pedersen af Framlev, Ole og Laurs Rasmussen af Galten, saa og Niels Jensen ibidem, samt Bymændene.”

Samme Kirkebog:

”1787, Fredagen d. 19. Januar blev Ungkarl Peder Jensen af Adslev og Pigen Margrethe Rasmusdatter af Miesing trolovede. Cop. 30. Marts.- At indet lovstridigt kan hindre disses Ægteskab, dertil er vi underskrevne ansvarlige.

Niels Høeberg,
Colden Mølle.

Lars Andersen,
Miesing.”

Peder Jensen og Margrethe Rasmusdatter levede sammen i 63 Aar. De kunde altsaa have fejret baade Guldbryllup og Diamantbryllup, men den Slags Brylluper kendte man nok ikke i de Tider. Marken blev dyrket godt og Peder Jensen var en dygtig og anset Mand, ligesom Margrethe var en overordentlig god og virkssom Husmoder.

(Over Husfaderens Plads for Bordenden i Dagligstuen stod følgende Vers:)

Ved dette Bord
Tal Sandheds Ord
Lad dennem vær`
Som borte er.

Deres 8 overlevende Børn var.

Ane Marie Pedersdatter,

Ane Kathrine Pedersdatter,

Karen Pedersdatter,

Ane Johanne Pedersdatter,

Ane Pedersdatter,

Voldborg Pedersdatter,

Maren Pedersdatter,

Jens Pedersen.

FOLKETÆLLING 1787.

ADSLEV.

Peder Jensen, 20 Aar, g. m. Margrethe Rasmusdatter, 18 Aar.

Jens Pedersen, 58 Aar, 1. G. gift m. Karen Thøgersdatter, 69 Aar, 2. G. gift, have Ophpld paa Gaarden.

1801.

Peder Jensen. 34 Aar, g. m. Margrethe Rasmusdatter, 32 Aar.

Børn.

Ane Marie, 13 Aar, Ane Kathrine, 11 Aar, Karen, 7 Aar, Ane Johanne, 4 Aar, Ane, 2 Aar.

Th. J.

I UFREDSTIDER.

Hvad vore Forfædre maatte gennemgaa i Ufredstider i gamle Dage, kan der her være Stedet at anføre et Exempel paa fra Midten af det skæbnesvangre 1600-Tal, da den jydsk Halvø gentagne Gange oversvømmedes af Tyske og Svenske Tropper, første Gang 1627 af Tredivaarskrigens Bander, som Plyndrede og udsugede Befolkningen paa det grusomste.

Da Svenskerne i Januar Maaned 1644 sydfra rykkede op i Jylland, var den Egn, hvortil vor Slægt er knyttet, særlig udsat. Svenskerne under Helmut Vrangellagde en styrke i Skanderborg, opslog en Lejr i Ry og lagde store Styrker i Aarhus og Randers; de sendte idelig Tropper ud til alle Sider og plyndrede uafbrudt, hvorfor alle Landsbyer i Nærheden af Forbindelsvejene mellem Skanderborg-Aarhus og Skanderborg-Randers blev stærkt hjemsøgte og mangfoldige Steder nedbrændt eller afbrændt. Det hedder i en samtidig Beretning, at der næsten slet ingen Heste fandtes i Aarhus Stift efter de Svenskes Bortgang og kun sjældent det fornødne Sædekorn, saa at af alle derboende Bønder saa godt som ingen kunde svare deres Afgifter og Skatter, meget faa det halve, de fleste kun 1/3 til 1/8, saa ødelagte var de Plyndringer og Udpresninger. Stiftets Skove fik et Knæk, som de aldrig forvandt, idet der omhuggedes over 120,000 Træer.

Selv om vi intet ved om vore Forfædre i det 17. Aarhundrede, kan vi med nogenlunde Sikkerhed gaa ud fra, at de som bosiddende i de Byer og Sogne, hvori vor Slægt har bygget og boet i umindelige Tider, har delt Samtidens Kaar, og at en Del af plyndrede Gaarde og omhuggede Skove før eller senere har tilhørt vore Tip-tip-tip-oldefædre. Faderen til den ældste kendte Mand i Melballegaarden i Jexen blev født i Begyndelsen af det Aar, Svenskerne hærgede heroppe, eller muligvis Aaret før. Tilstanden i hine strenge Tider belyses nærmere i en Indberetning, som Befalingsmanden paa Coldinghus,

Mogens Bille, og Kongl. Majst. Sekretær Peter Reedtz til Tygestrup, afgav til Kongen sidst paa Aaret 1645. Her skal gengives de Afsnit, der omhandler denne Egn:

Hjelmslev Herred.

Bønderne i dette Herred har mesten Del i Fredstid været forarmede, saa mange af dennem ej kunde da formaa den skyldige Rettighed til Kong. Majest. Og Kronen at udrede, der tilmed ligger samme Herred paa Alfarvejen, fra Skanderborg til Randers, fra Aarhus og til Ry, hvor Fjenden gemenlig har lagt sin March, og undertiden der paa adskillige Steder udi fem Dage og Nætter tillige med hele Tropper ligget over og der udtæret alt hvad forefandtes af Proviand, Korn og Foder, foruden idelig Plyndring og paalagde Contri-bution som af samme Herred tilforn udreden var, og ellers paa adskillige Tider af Fjenderne saa ilde medfaren at mange derudover deres Brød har maattet betle, skal der forefindes ganske faa udi samme Herred, som kan formaa eller taale at udgive noget, forhaabes dog at komme paa Fode igen, saafremt de for dette Aars Landgilde saa og hvad de resterede med, da Fjenden kom i Landet, bliver forskaanet. Udi Blegind findes en Gaard, som af Fjenden er skudt Ild paa og ganske er bleven opbrændt.

Udi Framlev Herred.

Befindes ikke over 16 Mand i det højeste, som kan yde deres Landgilde i dette Aar. Paa de Steder Marchen er gaaet frem og tilbage, er de slet forarmede, saa de enten lidet eller intet formaar at udgive, saa er i Synderligheder Harløff og Tostrup, Frambløf Sogn, Stier Sogn, Storing, Siøballe og Gammelgaard. Paa de andre Steder udi Herredet, kan de med Nød samme give halvt, som tredje eller fjerde Parten, mer eller mindre, af deres Landgilde. Stort Antal af Heste og Hopper er dennem udi fornævnte Herrit af Fjenden fratagen. Men deres Fæmon have de Mesteparten beholden, dog er der nogen, som er næsten forarmede.

Ning Herred.

Findes iligemaade ingen som formaar at udgive højere til Hans kgl. Maj. og Kronen end halv Landgilde. De andre kan ikke formaa at udgive mere end Tredieparten.

Indberetningen giver derefter en detailleret Oversigt over Fjendens Plyndring af Skovene:

Hjelmslev Herred.

Findes udi Miesing Sønderskov rodhuggen og ombrændt 36 Ege, 35 Bøge, 100 Risbøge. Udi Dybdall er rodhuggen og ombrændt 13 Ege, 13 Bøge. Udi Jexen Skov er Rodhuggen og ombrændt 25 Ege, 41 Bøge. Udi Kollens Skov er rodhuggen og ombrændt 14 Ege, 65 Bøge.

Udi Adtzløff Vesterskov er rodhuggen og ombrændt 11 Ege, 160 Bøge, udi Østerskoven 25 Ege, 65 Bøge, stævnet 39 Bøge, 100 Risbøge. Udi Dyrup Skov, Brebjerg og Stebel er rodhuggen og ombrændt 7 Ege, 40 Risege, 140 Bøge, 97 Risbøge. Udi Hørning Skov er rodhuggen og ombrændt 38 smaa Ege, 40 smaa Bøge. Udi Holmb

Skov er rodhuggen og ombrændt 13 Ege, 9 Bøge. Udi Blegind Skov er Rodhuggen og ombrændt 23 Ege, 340 Bøge. Fregerslev Skov 10 Ege, 25 Bøge og stævnet 20 Bøge.

Skanderborg Birk.

Udi Snepstrup Skov er rodhuggen og ombrændt 31 Ege, 113 Bøge, Bjedstrup rodhuggen og ombrændt 22 Bøge, Forlev Skov rodhuggen og ombrændt 32 Ege, 59 Bøge, Haarbye Ousse er rodhuggen 14 Ege, 38 Bøge, Haarye Birk er rodhuggen og ombrændt 11 Ege, 40 Bøge, Wenge Sønderskov og Wenge Lunde rodhuggen og ombrændt 60 Ege, 128 Bøge, Gram Skov rodhuggen og ombrændt 5 Ege, 260 Bøge.

Framlev Herred.

Findes udi Taastrup Skov rodhuggen 199 Bøge, stævnet 26 Bøge, rodhuggen 2 Ege. Udi Stier Skov rodhuggen 429 Bøge, 130 Ege, udi Stier Sandskov rodhuggen 32 Bøge, stævnet 40 Bøge, stævnet 12 Ege, udi Søballeskov rodhuggen 18 Ege, 6 afbrændt, Rodhuggen 10 Bøge. Høver Skov rodhuggen 56 Ege, 82 Bøge, stævnet 9 Ege. Storing Skov rodhuggen 46 Bøge, stævnet 13 Bøge.

Ning Herred.

Udi Viby Høskov og Bøgeskov er rodhuggen 720 Ege og stævnet 150 Ege, rodhuggen 540 Bøge, stævnet 100; udi Stadsgaardskov rodhuggen 50 Ege, 100 Bøge, stævnet 20 Bøge, udi Aabo Skov er Rodhuggen 150 Bøge, 10 Ege og stævnet 40 Bøge.

Adskillige af de Skove, som dengang plyndredes, existerer ikke mere og har rimeligvis faaet deres Bekomst ved denne Lejlighed, eller da der nogle Aar efter igen kom Hærmasser sydfra, som brandskattede Egnen.

Smaatræk fra 1864.

Nogle af de ældres Barndoms – og Ungdomserindringer.

Den 8. Marts 1864 kunde man paa Egnen mellem Skanderborg og Aarhus høre Lyden af Kanontorden sydpaa. Den var ikke stærk, men hørtes tydelig. Naar man laa øret til Jorden. Det var første Gang, man hørte Artillerikamp i 64, og man vidste nu, at Fjenden nærmede sig. Kanontordenen stammede fra Vejle, hvor det vigende danske Armekorps under General Hegermann – Lindencrone i flere Eftermid-dagstimer vedligeholdte en jævn Kanonild med et fjendtligt Batteri. Den danske Division, hvis Opgave var at forulempe Fjenden uden at indlade sig i afgørende Kamp med en over-legen Modstander, trak sig tilbage til Horsens og Skander-borg. Preusserne og Østrigerne under Feltmarschal Gablenz fulgte efter. Stillingen ved Skanderborgsøerne ansaas for vel egnet til at vildlede Fjenden, og, medens Hovedstyrken skulle trække sig tilbage over Viborg og Skive med Morsø som Maal, skulle et lille Strejfkorps søge at bibringe Fjenden den Tro, at Hovedstyrken gik Nord paa over Aarhus og Randers. Den 11. Marts om Morgenen brød Størstedelen af Styrken med Trænet op fra Skanderborg og drog over Silkeborg Nord paa. Om Aftenen stod 7. Brigade og 2. Kavalleribrigade endnu i Stillingen Mossø – Skanderborg Sø – Solbjerg Sø med Divisionsstabskvarter i Svejstrup Præstegaard, men kl. 2 om Natten brød man op og naæde velbeholden til Vejs Ende.

Da Fjenden næste Formiddag under Generalerne Neip - perg og Gablenz rykkede frem mod Skanderborg fra Syd og Øst for at omringe den danske Styrke fandt han Fuglen fløjen, og efter en Forpostfægtning rykkede Fjenden Kl. 2 Eftermiddag ind i Skanderborg. Hvilken Vej Danskerne havde taget, var der ingen, der vidste.

En Stærk Afdeling sentes Nord paa ad Landevejen til Aarhus, og om Aftenen lagdes en preussisk Kavalleribrigade i Omegnen af Hørning og Bering og Brigaden Dormus i Stilling. Indkvarteringen fandt Sted ud paa Aftenen, og gamle Folk af vor Slægt ved at fortælle om al den StaahejTyskerne voldte hin stormfulde Vinteraften.

Søndag den 13. Marts kl. Fm. Brød General Neipperg op fra Bjerringbro med den preussiske Kavalleribrigade og de Østrigske Windischgrätz Dragoner, og ved 1 – Tiden naaede de Aarhus, der var forladt af det danske Strejfkorps. Hegermann – Lindencrone fremsætter i sit Skrift om Tilbageetoget den Formodning, at Tyskerne har troet, at den danske Division var ved at udskibe sig til Fyn. Derfor Tyskernes Hast med at komme til Aarhus for at forhindre det. Fjenden blev kun faa Timer i Aarhus. Soldaterne kamperede paa Gaderne, medens der udskreves Kontribution paa 11000 Rigsdaler foruden en betydelig Mængde Levnedsmidler og Støvlæder, og da de hen paa Efter-middagen drog bort, medtog de flere af Byens Borgere som Gidsler.

Efter Togtet til Aarhus trak Fjenden sig tilbage til Horsens og Vejle, og man fik ikke Indkvartering før sidst i April, da Tyskerne efter Dybbels fald rykkede op i Jylland. Den 28. April blev Aarhus besat, og de sidste tyske Tropper forlod ikke Byen før 20. November. Sommeren 1864 var højst ubehagelig for Befolkningen paa Aarhus – Skanderborgegnen. Den plagedes af fjendt-lige Indkvarteringer og maatte idelig stille Mandskab og Befordringer til Raadighed for den i Aarhus regerende General Vogel von Falkenstein og hans Tropper. Ligesom Preusserne stadig udskrev og inddrev Kontributioner.

Det stærke Indtryk, som det sørgelige Krigsaar efterlod, prægede sig uudsletteligt i Erindringen. De yngre glemte det aldrig, og nogle af de ældre i vor Slægt eller paarørende af den, fortæller i det følgende nogle Træk fra dette begivenhedsrige Aar i deres pure Ungdom. Ikke saa faa af Slægtens unge Mænd deltog i Krigen; ingen vides at være faldne eller bleven alvorligt saarede. De er nu alle døde. Uden at deres Erindringer fra Krigen er bleven nedskreven, og desværre har – saa vidt vides – ingen efterladt sig skriftlige Optegensler.

Ø.

STEMNINGEN VED KRIGENS UDBRUD.

Et Minde fra Aalsrode. Af Hans Rasmussen.

Da efterretningen om Kongens Død 15. Novbr. 1863 rygtedes, blev der almindelig Landesorg. Jeg mindes tydeligt den Dag, Fader med Taarer i Øjnene meddelte os Skolebørn Dødsbudskabet, det gjorde et stærkt Indtryk paa os – flere græd.

Man kunde ikke blive fortrolig med, at den kære Konge kunde dø, nu da den truende Fare for ny Krig med Tyskland snart kunde dryde ud i Lys Lue. Et almindeligt udbredt Rygte holdt sig i flere Aar, at Kongen ikke var Død, men bortført og sat i tysk Fangenskab, hvor senere danske Krigsfanger fra 64 skulle have set ham.

Da Krigen udbrød i Slutningen af Januar 64 blev der almindelig Mobilisering over hele Landet. Vi skoledrenge var uhyr stolte af dem, der afgik fra vor By, og stolede sikkert paa, at Tyskerne skulle faa læsterlig Prygl; vi mente, at en Dansker let kunde tage det op med 3 – 4 Tyskere; særlig var vi stolte af en stor, kæmpestærk Stenhugger. Vi sang begejstrede krigssange, f. Eks:

Saa skal vi atter med Prøjserne slaas,
 De skal ikke finde os bange.
 Vi haver før vist, vi kan byde dem Trods,
 Skønt vi var kun faa mod de mange. o. s. v.

Og flere andre.

Men desværre ! Kampen baade mod Mandskab og særlig mod Vaaben var alt for ulige. Fjenderne besatte paa kort Tid hele Jylland, medens der forhandlede om Fredsbetingelserne. I Aalsrode og omliggende Sogne havde vi ogsaa stor Indkvartering – 10 à 25 – 30 Mand efter Gaardens Størrelse – , men særlig Fortræd voldte de egentlig ikke, da der blev holdt streng Mandstugt.

Befolkningen forberedte sig paa Invasionen.

Da det efter Dannevirkes Fald kunde formodes, at Fjenden vilde rykke op i Jylland, forberedte Befolkningen sig paa forskellig Maade paa de ubudne Gæster. Værdigenstande og Linned blev skaffet af vejen, nogle Steder ogsaa Saltkarret. I Melballe i Jexen murede man Flæsket inde ovre i Aftægtsstuerne, og hos Emil Schous paa Adamsgave søgte man at gardere Saltkarret ved at mure en ny Skillvæg op, saa man ikke kunde komme til det paa anden Maade end ved at løfte nogle Loftsbrædder op.

En Dag Tyskerne var ude efter Heste, skjulte man i Melballe Hestene i en Tykning i skoven, og andetsteds i Byen anbragte man en Hest, som man nødigt vilde miste, midt inde i et af Udhusene med et godt Lag Halm uden om; men der var jo den Risiko, at Hesten kunde give sig til Kende ved at vrinske.

Andre Steder blev Kostbarheder gravet ned i Standkister eller bragt ud til Udflyttere og gravet ned hos dem. I Niels Jensens Gaard i Bering blev en Standkiste med Gaardens bedste Linned gravet ned i et Gulv i den nyopførte Kampestenslade, sat tre Alen ned og dækket til med halm. Man tog sig imidlertid ikke i Agt for

Grundvandet, der trængte ind i Kisten og ødelagde noget af Tøjet. I Jens Pedersens Gaard i Adslev gravede man Sølvtøjet ned i en Tønde i Skorstenen.

Ø.

Fra Gram i 1864.

Det første Varsel om Krigen, jeg lagde Mærke til, kom en November Eftermiddag i 1863. Mine to ældste Søstre. Hanne 12 Aar og Karen 10 Aar, kom hjem fra Stilling Skole ned over Bakken, og endnu før de naaede Gaarden, raabte de: ”Kongen er død! Nu faar vi nok Krig!” Det var gamle Lærer Kousgaard, der havde sendt dem hjem med den Besked.

Jeg var kun 4 – 5 Aar gammel og forstod ikke, hvad Krig var, men af Fars og Mors Samtaler forstod jeg alligevel, at det var noget slemt, og at de var bange derfor. Far var mest bange, og jeg har siden faaet at vide, at det kom af, at han havde set, hvor frygteligt Egnen omkring Isted blev ødelagt 1850. ”Nu gaar det vel ligesaa her”, Sagde han.

Efter Slaget ved Vejle den 8. Marts 1864 trak Hegermann – Lindencrone sig tilbage i Ilmarsch mod Nord. Den 12. om Morgenen drog han fra Skanderborg, og samme Eftermiddag indfandt nogle af Gablenz` s Østrigske Dragoner sig.

En Foraarsdag henimod Aften, vistnok 12. Marts, var Far og vor Nabo ” Stærke Hans ” i Færd med at ordne en Dræning. Da saa de paa Vejen nede ved ”Holtskovgaard” to Ryttere med blinkende Vaaben. Det var de første Fjender, der viste sig. Natrligvis forlod begge Arbejdet med det samme. Om Aftenen blev der hængt Dækkener for Vinduerne, for at de ikke skulde se Lyset. Der kom imidlertid ingen.

Det var vist nogle Dage før, at gamle ”Kjesten” i vor Nabogaard blev begravet paa Skanderup Kirkegaard. For at komme til Kirken maatte de følge Landevejen ca. 1½ km.

De har siden fortalt, at det næsten var umuligt at komme frem for de danske Afdelinger, der trak sig tilbage med Lazareth, Bagagevogne og andet Tros, saa de næsten spærede Vejen. Jeg mindes ogsaa, at vi ved denne Tid havde dansk Indkvartering, vistnok nogle Dragoner med Ammunitionsvogne, der lignede Ligkister, men jeg kan ellers intet huske om dem.

Østrigere havde vi ingen af. Men i Gram var de, og blandt vi Drengene gik der siden frygtelige Fortællinger om, hvorledes de bandt "Ras Hinderup" ude i Stalden og slagtede "Rørth Rask"s So og stegte den ved deres Vagtblus. Østrigerne trak sig jo imidlertid straks sydpaa igen.

Efter Dybbøls Fald 18. April kom Tyskerne, og fra sidst i April til sidst i November havde vi næsten stadig Indkvartering. De første Tyskere, vi saa, kom ned fra Nabogaaden, en 3 – 4 Mand med opplantede Bajonetter. Jeg ser dem tydeligt staa i "Ujestowen" lige over for Far og Mor, der havde den mindste Bror paa Armen og vi andre fem saa nær, som vi turde komme. Tyskerne stødte Geværerne haardt i Gulvet, saa de klirrede, og de forlangte "Eier" (Æg). De gjorde imidlertid ingen Fortræd og forsvandt snart igen, vel sagtens med nogle Æg.

I Reglen var de venlige og flinke, og vilde gerne lege med vi Børn (nogle af dem havde selv Børn hjemme). Mor syede dansk Kokarde, som Bror Jens (7 Aar) og jeg fik i Kasketterne, og Far lavede os Trægeværer, som Tyskerne vilde lære os at eksersere med. Bror Peter, der kun var 2 – 3 Aar, var de særlig glade ved. "Der kleine Junge" kaldte de ham. De knuste mange Flintesten for at finde Krystaller indeni dem. Engang var Peter falden med Haanden ned i en saadan Flintbunke og havde skaaret en Finger, saa den blødte stærkt. En af Tyskerne kom da løbende med ham til "Mutter", og en anden kom med Spindelvæv, som han mente var godt at lægge paa Saaret.

De hjalp os med Høsten. Tre, som vi havde i lang Tid, husker jeg endnu Navnene paa: Henning, Skammel og "Kistelle" (det sidste maa jeg vist have opfattet galt).

Bror Jens og jeg var naturligvis vældig interesserede Tilskuere, naar de pudsede deres "Tændnaalsgeværer" og øvrige Vaaben, og for Fader forklarede de Indretningen.

Det varede ikke længe, inden mine Søstre Hanne og Karen kunde tale med Tyskerne. Navnlig Hanne kunde ordentlig snakke op med dem.

Før Tyskerne kom, havde de fleste skjult deres Sølvtoj og andre værdifulde Genstande. Jeg ved ikke, om nogen havde gravet det i Jorden, men jeg husker, at vor Nabo, Jacob Baastrup, havde gemt deres Værdis-ager i et mørkt Kammer, hvis Dør blev tilmuret, saa der kun var Adgang gennem en Lem i Loftet. Hjemme havde vi ikke meget Sølvtoj eller Værdisager, men noget af det bedste var dog gemt i en Kiste, der stod paa loftet, og Nøglen blev altid taget af Loftsdøren. Forresten kunde man vistnok have sparet disse Forholdsregler. Tyskerne røvede ikke privat Ejendom.

Thøger Jensen.

Tyskernes Ankomst til Bering d. 12. Marts 1864.

Min Morbroder, den 80 – aarige Jens Nielsen Østergaard, fortæller fra sit Barndomshjem i Bering:

Tyskerne var Egentlig ikke ventet Lørdag d. 12. Marts, selv om vi ikke var uforberedt. To danske Soldater, der paa Tilbageetoget var kommen bort fra deres Regiment og et Par Dage i Forvejen havde været inde i Gaarden for at faa lidt at spise, havde fortalt, at Fjenden nærmede sig.

Karlen og jeg stod hele formiddagen i Loen og tærskede Hvede. To danske Dragoner red frem og tilbage oppe paa Landevejen. Da vi engang kiggede ud ad Vinduet, saa vi Østrigerne og Danskerne Mødes.

Østrigerne var i hvide Kapper. De red frem og svingede med Sablerne. Danskerne vendte om og flygtede skyndsomt ad Aarhus til. Hen paa Eftermiddagen, medens vi endnu stod og tærskede, kom tre tyske Husarer, vistnok Brandenborgere, til Byen; de gik fra Gaard til Gaard med skarpladte Geværer og søgte efter danske Soldater. Kort efter myldrede det med tyske Ryttere inde hos vor Naboes. De jog Heste og Køer ud; vi fik fat i nogle af Kreaturerne og bandt dem i Gulvene. Vi troede jo, vi skulle slippe for indkvartering dengang, og bestyrkedesi vor Formodning ved, at to af Soldater-ne fra Nabogaarden havde lagt Beslag paa vor Over-stue og saaledes heller ikke syntes at vente andre.

Men vi glædede os for tidlig.

Kl. 9. om Aftenen rykkede 60 brandenborgske Kyradsrer ind i Gaarden. Jeg gik udenfor med en Lygte i Haanden. Det var et forrygende Vejr med Storm og Snebyger. De snappede Lygten fra mig, og jeg rendte forskrækket ind igen. Tyskerne kom nu ind og forlangte Lys af min Moder (min Fader laa syg), og de fik nogle Stykker Tællelys, som de anbragte omkring i Laden; vi holdt os inden Døre. Tyskerne jog Heste og Køer ud, ikke blot de indfangede af vor Naboes, men ogsaa vore egne, for at faa Plads til deres egne Heste. Officererne kom ind og forlangte Havrekerner til Hestene, men Lemmen til Loftet var heldigvis laaset, saa de fik ingen den Gang.

Derefter krævede de Flæsk ind, og min Moder maatte op med Flæsk til dem. De kogte saa Flæsk i Grubekedlen; Gryn havde de selv.

Da vi fik Indkvartering, listede de to Tyskere, der havde taget Overstuen i Brug, sig ind til vor Nabos igen; det viste sig senere, at de havde stjålet Linned. Officererne fyldte op i Overstuen og fyrede voldsomt i Bilæggerovnen, saa denne blev helt rød. Min Moder gik og var bange for, at det skulle gaa galt, og listede sig til at

tage ilden ud – der skulle fyres fra skorstenen – men det varede ikke længe, inden de fik fyret op igen. Officererne tilbragte Natten paa Halm i Overstuen, medens de menige sov omkring i Udhusene; forkomne og forfrosne var de, da dekom.

De arme Kreaturer maatte gaa ude hele Natten og puttede sig, hvor der var lidt Læ for Vinterstormen. Hestene fik vi bundet til Vogne. Tyskerne medførte en Vognpark paa en halv Snes Vogne, tilhørende danske, de havde ordret til at køre deres Sager for dem.

Næste Dag rejste Tyskerne. Men som det saa ud efter dem. Det var et Roderi det hele.

Hen paa Foraaret fik vi 9 tyske Infanterister i fast Indkvartering i 6 Uger. Det var Preussere med Polakker imellem. De var helt flinke. En af dem blæste paa Fløjte, og saa dansede vi om Aftenen oppe i Overstuen. Tyskerne vilde gerne hjælpe til i Marken, men de blev ogsaa beværtet godt. Hver Dag holdt de Øvelser. Senere fik vi andre en Maanedstid og de var lige saa flinke som de første. Jeg købte en tysk Bog med Over-sættelse til dansk, den vilde de gerne læse i, og en af dem beholdt den. En af Tyskerne var slem til at drikke sig fuld, og saa var han uhyggelig, men hans Kam-merater søgte at holde Disciplin.

Om Sommeren blev vi ordret til at møde med Heste og Vogn i Vognparken i Aarhus og holde i 24 Timer i Amtmandstoften eller ogsaa køre omkring i Aarhus med Havre fra Magasinerne til deres Heste. En Gang vi havde været der i omtrent 24 Timer og glædede os til at skulle hjem, fik vi Ordre til at køre til Aalborg med Fiskerbaade. Baadene havde Tyskerne stjaalet og skulde bruge dem til at sejle over Limfjorden i. Vi spændte fra og fik spændt for Vognene med Baad-ene. Baaden laa paa Vognen med Kølen i Vejret og Kusken maatte sidde og ride paa Kølen.

Om Natten laa vi under Vognen og sov hvad vi sagtens kunde, for det var midt i Kløversletten og dejligt Vejr. Jeg kørte skam den ene af vore Heste stoklam paa den Tur. Jeg og to Karle fra Edslev holdt sammen; vi fik intet udleveret til at leve af, hverken til Hestene eller os selv, saa vi fik lært at stjæle. Der var to Tyskere paa hver Vogn og de hjalp troligt til med at skaffe Kløver og andet Foder. Tilsidst, tror jeg, fik vi udleveret Flæsk og Brød; ellers klarede vi os jo, som vi bedst kunde. Somme Tider fik vi lidt at spise i en Gaard. En Aften traf vi nogle Malkepiger, hos hvem vi fik noget nymalket Mælk at drikke.

Baadetoget bestod af tyve, tredive Vogne og vi skulde følge Trop; men naar tyske Batailloner, der var paa Marsch, skilte Toget ad, kunde det knibe med at hale den forreste Part ind. – En anden Gang var vi i Horsens med den gule Postdeligence.

Ved. Ø.

Tyskere i Dørup.

Tyskerne kom til Dørup d. 12. Marts om Aftenen; vi var gaaet i seng, da de kom. Det var Rytteri. Hele Gaarden var fuld af Heste, saa vore egne maatte om til P. Sejersens, for at der kunde blive Plads til Tyskernes De fyldte Ladegulvene, Faarestien og Stalden med Heste, og Kornet tog de oppe paa Loftet uden at spørge om Forlov, uheldigvis havde vi tærsket Dagene i Forvejen og lige baaret 14 – 15 Tønder Havre op.

Officererne tilbragte Natten i vor Overstue, medens de menige laa rundt om i Husene, hvor de kunde faa Plads. De blev kun et Par Dage. Hen Paa Sommeren kom Tyskerne igen nogle Dage ad Gangen, men vi havde stadig Indkvartering som i Ning Herred.

S. P.

Hjemme i Dørup laa vi tre Drengene, Jens, Johannes, og Kristian i en alkove. Da Tyskerne om Aftenen kom og prikkede paa Ruden, stod min Fader op og lukkede dem ind. En Løjtnant kom ind i stuen, hvor vi Knægte laa i den dødeligste Angst for at Tyskerne skulle tage os.

”Lig da stille, Knægt,” sagde den ældste til mig, der var den Yngste.

Den tyske Løjtnant hængte sin Sabel op paa Knagen ved Alkoven, og da han hørte, at der var nogen derinde, kiggede han inden for. Heldigvis tog han os ikke, og glade var vi Knægte.

Under Indkvarteringen forlangte Tyskerne, at min Moder (Stedmoder) skulde koge Øllebrød og stege Flæsk, men de var ikke rigtig kendt med den danske Stegemaade, for de hældte Fedtet i Øllebrødet, saa dette blev uspiseligt. Min Moder bagte ogsaa Pandekager til dem; de skulde være saa haarde, at man kunde slaa Trille med dem.

En gang i løbet af Sommeren 1864 ordrede Tyskerne Gaardmændene til at møde en bestemt Dag paa Gaden med deres Heste. Nogle skyndte sig at faa deres bedste Heste forstukket i Skoven. Paa den fastsatte Dag red de mødte med Tyskerne i Spidsen til Kolt Mark, hvor Tyskerne udtog de Heste, de havde Brug for, vore tog de ingen af. Folk regnede med aldrig at se hverken Heste eller Erstatning. Men da Krigen var forbi, fik de god Erstatning for de afleverede Heste, og nu ærgrede de gode folk sig, for til de Priser vilde man nok have været af med de Heste, der var gemt i Skoven.

Kristian Munk Pedersen.

I Gram under Indkvarteringen.

Krigen kom i den kolde Vinter 1864. Tidlig paa Foraaret blev Jylland oversvømmet af Østrigere og Tyskere. Østrigerne kom som Fortrop i store Skarer. Paa Landevejen fra Skanderborg til Aarhus saa det ud som et langt graat Baand, og alle Landsbyerne blev overfyldte. I Gram var der saa mange, at de daarlig kunde komme i Husly den korte Tid, de var der. Sultne og forfrosne var de, og de skulde jo have Mad, saa de tog selv, hvad de ikke kunde faa godvilligt. Smedens store Griseso blev slagtet, hængt op i et Træ ved Smedien, og saa blev der lavet Baal, Haarene svedet af og Kroppen skrabet med Sablerne, hvorefter den blev parteret og uddelt til Mandskabet. Nogrt lignende gik det maaske andre Steder, det var jo Krigstid. Østrigerne forsvandt hurtigt igen, de naaede ikke ud til os Udflyttere.

En Eftermiddag tidlig paa Foraaret saa vi hjemme tre Soldater paa Vejen oppe paa Bakken, det var tre Tyskere; de kom ned til os og vilde købe Eier, Butter og Kres (Æg, Smør og Ost), de fik, hvad de forlangte, og gik igen. Nogle Dage efter fik vi fire Mand i indkvartering. De fik udleveret Naturalforplejning og skulde selv lave deres Mad, som bestod af Kød og Flæsk kogt i Vand sammen med Gryn. Den Ret kaldte vi "Fjetvælling", og Tyskerne spiste den som den var. Moder tilbød dem at lave deres Mad, og det var de glade for, saa blev de sat rigtig til Bords, og det gik udmærket. Tyskerne som Mennesker var flinke Folk; Søster Hanne sagde ogsaa om dem, at de lignede andre Mennesker.

En Dag i Sommertiden, mens vi var i Skole (i Stilling, Skolen laa lige ved Landevejen), kom der en Deling Ryttere i skinnende Messing; de havde Messingpikkelhuer og Messingbrynjer baade paa Bryst og Ryg, det var vist tyske Kyradsere. En anden Gang saa vi en hel Række Køretøjer paa Landevejen med en Baad paa hver Vogn.

Det var Baade, som Tyskerne vistnok havde tænkt sig skulde bruges til at sætte dem over Limfjorden. Om de naaede saa langt, ved jeg ikke, men jeg ved, at nogen Tid efter saa jeg i et humoristisk Blad aftegnet en saadan endeløs Vognrække med Underskrift: ”Den tyske Flaade til Lands”.

J. J.

Da Peder Rasmussen bankede Tyskeren af.

En tysk Soldat, der var indkvarteret i Bjertrup, gik en Dag ud paa egen Haand for at slaa Mønt. Han kom ind til Boelsmand Rasmus Poulsen paa Jexen Mark og beordrede ham til at følge med sig. De kom ind i ”Blegind Pe’ Raske”s Gaard, hvor Ejeren imidlertid havde set dem komme og anet, at der var Ugler i Mosen, hvorfor han havde skjult sig under Dynerne.

”Fatter krank?” spurgte Tyskeren, da han saa den ”syge” Mand i Sengen.

Ja, Fatter var krank (syg).

Saa tøflede de af og kom over til Snedker P. Klemmensens, stadig med Rasmus poulsen foran. Da de kommer ind, lukker Soldaten Døren op til Stuen ved Siden af: Marsch derind. Og poulsen maa staa derinde, medens Tyskeren giver sig til at ransage Huset, trække Skuffer ud, forlange Penge og herse med den arme Snedker.

Da Soldaten har faaet, hvad der var, lukker han Rs. Poulsen ud og kommanderer: Marsch! De kommer saa forbi den Gaard, hvor Manden er ”krank”.

Imidlertid havde Smeden Anders Jakobsen Haugaard og Gaardejer Peder Rasmussen – vor Slægtning, som senere udnævntes Sognefoged – faaet Øje paa ”Fjenden”, og da Tyskeren ser dem i Anmarch, søger han st imponere ”de indfødte” og stiller sig i Positur ved Gavlen med en Greb, der tilfældig stod der, i Haanden.

Idet "hjælpetropperne" drejer om Hushjørnet, tager den stærke Smed resolut fat i Greben og svinger Tyskeren rundt, saa denne med hele sin Vægt dejsjer over paa Peder Rasmussen, der kastes mod Husmuren og faar den ene haand skrammet ret slemt. Peder Rasmussen bliver vred, og ilter som han er, slaar han fra sig med Stokken og langer Tyskeren en ordentlig Skalle.

Det synes, som om Stormægtigheden ganske tabte Pippet; paa umillitærisk Vis giver han sig til at græde og fortælle, at han var gaaet vild og beder Smeden, der forstod lidt Tysk, om ikke han kunde hjælpe ham paa Spor efter den danske Armé; han har nemlig forset sig i sin Afdeling, og en alvorlig Straf venter ham, saafremt han vender tilbage, hvad han derfor ikke tør. Smeden brokkede løs paa det tyske, og de bliver enige om, at han skal følge med dem over til Jens Laasbys Bjertrup Mark. Peder Rasmussen forsvinder klogeligen, medens Smeden og Rs. Poulsen fulgte med Tyskeren. Hos Jens Laasbys dækkes Bord og bydes paa Kaffe, og det aftales, at Tyskeren skal gaa ind til Byen og hente sin Hest, hvorefter Smeden skal vise ham Vej til den danske Hær.

Soldatens virkelige Hensigt var imidlertid en ganske anden. Efter en Stunds Forløb kommer han tilbage til Jens Jaasbys sammen med fire Kammerater og alle fuldt bevæbnede. De rider rundt om Stuehuset, og under stort Rabalder slaar de med Sablerne alle Ruderne ind, trænger ind i Stuen og ryder Bordet med Bajonetterne, saa Dug, Kopper og hele Opdækningen Klirrende ryger ud paa Gulvet.

Højrøstet forlanger Tyskerne vor ven Peder Rasmussen udleveret, og da ingen af de tilstedeværende vil oplyse noget om, hvor han befinder sig, vil de tvinge dem til at rykke ud med Sproget. Den ene af Soldaterne tilføjer Smeden et blødende Saar i den ene Side, og Rs. Poulsen faar et Prik i Enden, saa der fremkommer et saar. Ingen af dem vil gaa til Bekendelse, og Soldaterne tvinger saa de to Mænd til at følge med ind til

Dams Gaard i Bjertrup By, hvor de ventelig skal underkastes en mere grundig Behandling.

Selskabet kommer til Sæde i Folkestuen hos Dams, og da en af Pigerne kommer gennem Stuen, beder Smeden hende om et Glas Vand til at bade Saaret med. Det fik han, og knapper op og giver sig til at vaske Saaret. Ved dette Syn bliver Rs. Poulsen til-syneladende forskrækket og med Udraabet: ”Bett! Bett!” (Seng! Seng!) lader han sig falde under Bordet.

Dette opfatter Tyskerne, som han dermed vil antyde, at Peder Rasmussen befinder sig i Sengen i Rs. Poulsens Hjem. Øjeblikkelig bliver 4 Heste sadlet, og 4 Mand jager afsted i strakt Karriere op til Rs. Poulsens i Jexen. Her er ikke andre end Fruentim-merne hjemme. Tyskerne holder et farligt Hus, rum-sterer ude og inde og gennemsøger Senge og Stuer. Ude i Faarestien finder de en Bunke Halm, der fore-kommer dem meget mistænkelig; de tror, Synderen har skjult sig her, og stikker Bajonetterne igennem, men naturligtvis uden Resultat.

Med uforrettet Sag rider Tyskerne tilbage til Bjertrup. De ophidsede Gemytter synes nu at være falden lidt til ro, og de opgav Jagten paa den formastelige ”Pe. Rask”. Smeden og Rs. Poulsen, der havde siddet under skarp Bevogtning, blev under Ledsagelse af 2 Soldater ført til Skellet mellem Bjertrup og Jexen og fik saa Lov at gaa hjem. Saarene var uden Betydning.

S. S. ved Ø.

– Hos Peder Rasmussens ventede man hele Eftermiddagen paa Tyskerne, og to Mænd stod parate til at tage imod dem med skarpladte Geværer.

— — —

Det første man i Jexen saa af Tyskerne i 1864. var tre Ryttere, der en Eftermiddag var ude at spejde. Om Aftenen kom en dansk Dragon ind til Emil Schous og spørger, om de har set noget til Tyskerne. Ja, der var da kommen tre forbi om Eftermiddagen.

Om man troede, han kunde slippe ned til Skanderborg, som hans Ærinde var.

”Nej du risikerer de skyder dig”.

”Om de skyder mig, har ikke noget at sige,” lød Soldatens Svar, ”men jeg vilde nødigt tages til Fange”.

Han vendte derpaa om.

I en Gaard i Hørning – Rasmus Bondes – laa der d. 12. Marts en Del tyske Soldater i Overstuen, og inden de lagde sig til at sove, stak de et tændt Lys i hver Knepling Halm. Konen i Gaarden blev forfærdet ved dette Syn og vidste ikke sit levende Raad; men tilsidst dristede hun sig rundt imellem de sovende Tyskere og slukkede Lysene et for et. Saa brændte Gaarden ikke den Gang. – I samme Gaard brød Tyskerne Bag-klædningen af en aflaaet Dragkiste og tømte Skufferne for deres Indhold af Strømper og Linned.

En Snes danske Dragoner holdt Rast i Jexen Kro, da Østrigere uventet viste sig nede paa Stillingvejen. Dragonerne kom i Sadlen i en Fart, og med Kromand-ens Søn Søren – den senere Kroejer – som Vejviser, gik det iskarpt Trav ad Framlev til, og de undslap lykkelig Fjenden.

17.

45.

I Adslev fik man, vistnok d. 13. Marts stor Indkvartering af Østrigere, der kom fra Aarhus. Hos Jens Pedersen havde man ca. 70 Ryttere, og alle Huse og hele Gaarden var fuld af Heste. Styrken brød op næste Morgen tidlig og efterlod Grubekedlen fuld af Flæsk. De brugte at stikke en Tællepraas i et Knippe Halm, og det gik mærkeligt nok godt.

Ø.

Bilag 4.

Aftægtsydelse i 1840'erne.

Jens Bærntsen afstod den 30. November 1847 Gaarden til sin Svigersøn Peder Sørensen (se Melballe – Slægten, side 109 i Slægtsbog 1926), der d. 23. Oktober samme Aar var bleven gift med hans yngste Datter Mette Marie. Købesummen var 1800 Rigsdaler, der ud-betaltes ved Overtagelsen, samt Aftægt fra Gaarden. Da den i denne Anledning oprettede Aftægtskontrakt er den ældste, der kendes vedrørende nogen af Søkendeflokken fra Stamgaarden i Adslev og giver et Billede af, hvorledes man i Midten af 1800 tallet sørge-de for de gamle, gengives den her i sin fulde Ordlyd:

imellem undertegnede Selvejergaardmand Peder Sørensen i Dørup og min Svigerfader Jens Bærntsen, sammesteds, er indgaaet følgende.

Aftægts – Contract.

Jeg, Peder Sørensen, som under Dags Dato har erholdt Skøde paa den min Svigerfader Jens Bærntsen forhen tilhørende Gaard i Dørup By, Hørning Sogn med tilliggende Ejendomme sammested af gammel Matricul Hartkorn Jordskyld 3 Tdr. 5 Skp. 1 Alb. og Skovskyld $\frac{2}{3}$ Alb., ved den ny Matriculering paalignet Hartkorn saaiedes: under

Ma 3 i Dørup.. Jordskyld =	3 Tdr.	7 Skp.	1 Fdk.	2 Alb.
og under Ma 27 i Hørning		<u>2</u>	<u>3</u>	<u>$2\frac{3}{4}$</u>
Tllsammen....	4 Tdr.	2 Skp.	1 Fdk.	<u>$2\frac{3}{4}$ Alb.</u>

med sammes Anpart Konge, Kirke, Korn og Qvæg-tiende samt Besætning Ind – og Udboe, forpligter herved mig og bemeldte min Gaards efterkommende Ejere til, aarlig til mine Svigerforældre, fornævnte Jens Bærntsen og Hustru Anne Johanne Pedersdatter Saalænge de lever at udrede følgende Naturalier med videre nemlig:

1.

4 Tdr. tørret Rug, 2 Tdr. Bygmalt, 4 Skp. Byggryn, 4 Skp. Boghvedegryn, 1 Td. 4 Skp. tørret Byg, 5 Lpd. Røget og Saltet Flæsk, 2 Lpd. Efteraarssmør, 2 Lpd. tørre Oste og 10 Rbd. i Penge. – De aftagne Varer, der alle skal være gode sunde og forsvarlige leveres saa-ledes: Kornvarerne til 1. Maj og Mortensdag hver Gang med Halvdelen, Flæsk, Smør og Ost til Mortensdag og Pengene betales 1. Maj og 1. November hver Gang med 5 Rbd. – Kornvarerne skal jeg uden Udgift for mineyggers og Svigerforældre og naar de det forlanger besørge til Mølle, der malet samt derefter hjemført til deres Opholdsbolig ligesom jeg og uden nogen som helst Udgift for dem og naar de det forlange skal lade deres Brød bage, Øl brygge og Klæder vadske forsvarligt og godt.

2.

Til Bopæl for mine Svigerforældre i deres Levetid reserveres dem 4 Fag af det østre Huses nordre Ende, hvilket Huslejlighed jeg skal lade forsvarlig indrette med Loft, Vinduer, Døre, Fjellegulv og Skorsten, ligesom de ogsaa reserveres til Brug et Stykke Jord i den nordre Side af Haugen langs fra Opholdsboligen til det østre Dige i den østre Side og 9 Alen bred fra nordre til søndre Side, samt Frugten af 2 Æbletræer i bemeldte nordre Side. – Endvidere forbeholdes dem fri Adgang til Afbenyttelsen af Gaardens Bryggers og Bryggeredskaber samt Bageovn.

Den aftagne Huslejlighed skal jeg stedse vedligeholde i forsvarlig beboelig Stand ligesom jeg skal vedligeholde Hegnet omkring Haugen. –

3.

Fri Foder og Græs Vinter og Sommer til 1 Ko og 5 Faar samt Græs til disses Lam om Sommeren. – Disse Creaturer, som mine Svigerforældre selv udtagne af den ved Gaarden værende Besætning, skal jeg lade røgte og passe samt hen og hjemføre saa og forsyne dem med fornødent Tøjr og Bindereb alt ligesom mine egne Creaturer, og saafremt Koen enten paa Grund af Alderdom eller Uheld skulde blive mine Svigerforældre utjenlig, er jeg pligtig uden Godtgørelse at levere dem en anden god Ko i stedet. –

4.

Til Ildebrændsel leveres mine Svigerforældre aar-lig frit indført i deres dertil anvisende beqvemme Opbevaringssted 6 forsvarlige Læs Bøgebrænde og 10 forsvarlige Læs gode tørre Tørv. Brændet leveres til Majdag og Mortensdag, hver Gang med Halvdelen og Tørvene i rette Indkørselstid. Brændet skal jeg uden Godtgjørelse og naar forlanges lade sauge og klyve til passende Kakkelovnsbrænde. – Endvidere reserveres dem til Brug i deres Levetid et lidet Skovskifte i Dørup Skov, beliggende ved den søndre Side af Jens Morten-sens Skifte og fra hvilken Skov jeg er pligtig aarligt at hjemkjøre et Læs Træ hvilket jeg skal lade sauge og klyve ligesom mine Svigerforældres øvrige Brænde.

5.

Fra den mig med Gaarden overdragne Ind og Udboe have mine Svigerforældre forbeholdt dem: 1 Sengested med Omhæng, 6 Dynner, 6 Puder, 2 Par Hørlærreds og 2 Par Blaalærreds Lagner, 1 blaamalet Dragkiste, 2 Ege Kister, 1 grønmalet Hængeskab, 2 Stole, 1 Stoueskab, 1 Stoueuhr med Fouteral, 1 Jern Kakkelovn med Kobber Rør og Jern Dør, 2 Massing-kedler, 2 Jerngryder, 1 Jernpande, 1 Ildtang, 1 Ege Halvtønde, 1 Ege Fjerding, 1 Ballie, 1 Kar, 1 Bryggekar, 3 Siekar, 1 Tinramme, 6 Tin Tallerkener, 6 Porcellæns Do., 1 rødmalet Egebord med

Fod, 1 Par Malm Lyse-stager og 1 Kjærne samt hvad andet smaat Huusge-raad, som de maate behøve. –

6.

Jeg skal aarlig i dertil skikket Jord saa 1 Skp. Hørfrø og sætte 1 Skp. Kartoffler til Fordel for mine Svigerforældre. Sæden tillægger jeg selv, ligesom jeg og besørger og bekoster alt Arbejdet forsvarligt udført saavel ved Udsæden som ved Indbiærgningen, hvorunder ogsaa er indbefattet at lade Hørren ruske, brøde og skage. –

7.

4 Gange om Aaret er jeg pligtig til at give mine Svigerforældre fri Befordring med Heste og Vogn samt Kusk frem og tilbage til Rejser, der dog ikke maa overstige en Vejlængde af over 2 Mil fra Dørup samt paa lige Maade befordre dem til og fra Kirke, naar de søge Altergang. – De omhandlede Rejser maa dog ikke fordres i den travle Sæde – eller Høsttid.

8.

Mine Svigerforældre skal have Ret til at have 4 Høns gaaende i Gaarden, hvor de nyde deres Foder, og er det en Selvfølge, at Æg og Yngel tilfalder dem, ligesom de ogsaa nyde den hele Indtægt af de ved Gaarden værende Bier. –

9.

Hvad Skatter og Afgifter, der maatte blive paalagt Aftægtsfolkene, samt deres Højtidsoffer til Kirkens Betjente betales paa Anfordring af mig. –

5.

50.

10.

Skulde mine Svigerforældre faa i Sinde at flytte fra Gaarden ere de naturligvis hertil berettigede, og er jeg pligtig at levere dem de betingede Varer paa deres tagende Opholdssted, naar dette ikke bliver over 2 Mile fra Dørup, dog bortfalder i Tilfælde af saadan Flytning Huslejlighed, Creaturenes Foder og Græs samt Ilde-brændsel, i Erstatning for hvilke Dele de aarlig betaales = 10 Rbd., som erlægges paa deres Bopæl i Juni Termin. – Bliver de atter sindede for igen at flytte tilbage til deres Opholdsbolig, skal de ogsaa dertil være beret-tigede, naar de herom $\frac{1}{2}$ Aar iforvejen meddeler mig Underretning, og leveres de igen alt efter denne Con-tract som forinden Fraflytningen.

11.

Naar mine Svigerforældre ved Døden afgaard, skal jeg lade dem hæderlig og agtværdig begrave efter Egnens Skik og Brug, men bemærkes det for øvrigt, at alt det med denne Contract betingede leveres den Længstlevende uden nogen Afkortning ved den Enes Død.

12.

De herved betingede Præstationer skal være sikrede ved Prioritet næst Bankhæftelsen og Kongens Penge i den foran beskrevne mig tilskjødede Gaard med Tilliggende og Tiender.

Jeg Jens Bærntsen erklærer mig herved paa min Hustrues og egne Vegne enig i alt Foranstaaende.

Saaframt Uenighed skulle opstaa om Beskaffenheden af noget af hvad som denne Contract skal præsteres, da udvælge vi hver paa sin Side en Mand til at afgøre Tvisten, og med denne Afgjørelse skal vi være tilfredse.

For Brugen af det stemplede Papir anslaaes de herved betingede Præstationer til en aarlig Værdi af 60 Rbd., som fordoblet med 5 er = 300 Rbd., hvortil for Husly og Begravelse en Gang for alle = 100 Rbd., tilsammen 400 Rbd., skriver Fire Hundrede Rigsbankdaler.

At denne Contract saaledes er indgaaet bekræftes med vore Underskrifter i Vitterlighedsvidners Overværelse.

Skrevet i Skanderborg den 30. November 1847.

Peder Sørensen.

Jens Bærntsen.
m. f. P.

LIDT OM GILDERNE I DET GAMLE ADSLEV.

Adslev var i gamle Dage kendt for sine ville Gilder.

”Sikke Gilder, de kunde lave i Adslev, nu er der ikke meget ved dem,” sagde den Jexen Degn for en Snes Aar siden. Gaardmændene i Adslev sad jo gennemgaaende lunt inden Døre, og selv om Byen ikke var særlig stor, var det ikke ualmindeligt at se 100 Gæster og derover til et Bryllup.

Otte Dage før Brylluppet blev Bydemanden sendt ud for at byde til Gilde, og medens man i Bryllupsgaarden fik

travlt med at brygge og bage og slagte, skulde de indbudte til at tænke paa Send til Gildesgaarden. I Jens Pedersens Gaard – Slægtens Stamgaard – bestod dette ”Send” ved en saadan Lejlighed som Regel af: 8 Pund Smør, en Høne, en Kok eller en And, en Snes Æg, en Malkespand nymalket Mælk, en Spand skummet og et Par Potter Fløde. Den, der kom med ”Send”, fik en Sigtekage og en Hvedekage med Hjem.

Forud for Gildeforberedelserne var gaaet et Jagilde, som endnu først i 18. Tredserne fejredes med en munter Scene. En af Tjenestepigerne blev pyntet og klædt ud og tilsyne-ladende under megen Stritten trukket ind i Stuen, hvor de fremmede med den vordende Brudgom sad ved Bordet, og Skafferen spurgte ham saa, om det var hende, han vilde have. Nej det var det jo ikke, og Karlene maatte ud at se, om de kunde finde en anden, alt sammen naturligvis under megen Latter og Lystighed, og Brudgommen blev jo saa ved at kassere, indtil ”den rigtige” kom.

Bryllupsfestlighederne strakte sig over 2 – 3 Dage, og selv om der kom rigeligt med ”Send”, maatte der foretages betydelige Indkøb, ligesom der skulle sørges for Brygning af Øl – en Tønde Malt gik gerne til – og Slagtning af Kvæg samt Bagning. Jeg har ingen Oplysning om, hvad der købtes ind til et stort Bondebryllup, men til et beskedent Barsels-gilde hos Gaardejer Niels Jensens i Bering den 23. November 1845,

foretoges i Aarhus Indkøb af: 15 Potter Brændevin, 13 Pund Bergfisk, 8 Pund Ris, 3 Pund Kaffe, 3 Pund Candis, 2 Pund Puddersukker, 1 Pund Cikorie, 4 Pund Tobak, $\frac{1}{2}$ Pund Melis, $\frac{1}{4}$ Pund Allehaande, Canel, en pægl Sennep, 1 Lod The og 3 Pægle Rom. Alt dette kostede 8 Rigsdaler, 3 Mark og 2 Skilling; men det var som sagt til et lille Gilde.

Naar Talen var om Bryllup, skulde der straks meget mere til. Ved et lille Bryllup i 18. Fyrrerne i samme Gaard, løb Brændevinsforbruget alene op til 68 Potter.

I Adslev begyndte Bryllupsdagen med, at Mændene indfandt sig ved 7 – Tiden om Morgeben for at indtage en lille foreløbig Frokost – varm Steg krydret med Dramme – og naar den efter 2 – 3 Timers Forløb var sat til Livs, gik man hjem for at pyntes og hente Konerne. Til den egentlige Frokost mødte man i fuld Stads: Kvinderne i raslende Silke-kjoler og fine Kapper over Hovedet, Brosche af Guld og Hovedvandsæg af Sølv, Mændene prynskede med deres sølv-beslagne Merskummere. Musikken stod opstillet udenfor

overstuedøren og spillede for hvert Par, der kom, og var det kørende, saa man Hestene danse til Tonerne. Klokken blev gerne 1 a 2, inden det 30 – 40 vogne store Brudetog satte sig i Bevægelse til Kirken. Forriddere brugtes ikke i Adslev, men derimod Brudepiger i et Antal af 2 – 6. I Kirken skulde der ofres, og et stort Bryllup betød mere end en Henseende en festlig Dag for Præst og Degn Ved Peder Jensens Bryllup 1864 ofredes saa meget til Læreren, at denne maatte have en Dreng til at bære Posen med de klingende Sølvmonter.

Naar Vielsen havde fundet Sted, og man var kommen hjem og skulde til Bords, forestod der Skafferen en vanskelig Opgave. Der skulde passes nøje paa med Rangen, naar Gæs-terne skulde bringes til Sæde, og det ansaas ikke for passende at tage Plads efter første Bud. Skafferen maatte rykke og sli-de for at faa dem til Bords, og saa nøje kendte man Rangen, at enhver af Byens Folk i Forvejen vidste, hvor han eller hun skulde sidde. Degnen

3. 54.
læste Bordbøn og man sang en Salme, hvorpaa Skafferen bad Folk forsyne sig. Bryllupsmiddagen bestod af Oksekødsuppe, oksesteg, Høns – eller Andesteg og Flæskesteg, og saa naturligvis Kage og Vin. Under Spisningen spillede Musikken, og naar Middagen efter 2 – 3 Timers Forløb var overstaaet, blev Salen rydet, og Dansen begyndte med at Skafferen dansede Bruden ud og afleverede hende til Brudgommen.

Gildet sluttede i Dagningen med varm Frokost, ved hvilken der serveredes Pluksteg, en meget yndet Ret, bestaa-ende af forskellig Slags Steg.

2. Dags Gildet begyndte lidt over Middag. Der serveredes Suppe og Steg. Dansen denne Dag var særlig bestemt for de unge, og Gildelaugets Tjenestefolk var ogsaa med. Til 3. Dags Gildet indfandt Byens Mænd og Kvinder sig til en splendid Frokost, og denne Dag blev der ikke danset.

Bryllupsgildet var selvsagt det største og festligste; derefter kom Barselgilderne og endelig de mindre Gilder til Jul, Kjørmes og Fastelavn.

(Væsentligst efter D. M.s Opgivelser.)

N. P. ØSTERGAARD.

